

Christopher Colwill¹ (rec.): Wojciech Lewandowski, *Od faszystowskiej dystopii do anarchistycznej utopii. Idee polityczne w powieści graficznej V jak Vendetta Alana Moore'a i Davida Lloyd'a*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2019, ss. 323.

Od czasów powstania tekstu pisanego, poprzez okres rozwoju sztuki i kultury popularnej, człowiek codziennie jest odbiorcą przekazów. Zarówno pismo, jak i obraz mogą służyć jako narzędzie do wyrażania myśli, odczuć czy też wyobrażeń o otaczającym nas świecie. Komiksy oraz powieści graficzne są tego bardzo dobrym przykładem. Alan Moore i David Lloyd stworzyli powieść różniącą się w znacznym stopniu od popularnych na świecie komiksów, dokonali oni w swoim dziele zestawienia dwóch przeciwstawnych ideologii: anarchizmu i faszyzmu. Monografia Wojciecha Lewandowskiego, doktora nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce, jest nie tylko dogłębną analizą powieści Moore'a i Lloyd'a, lecz także próbą rozpowszechnienia badań nad powieściami graficznymi pod kątem przekazu politycznego.

Praca W. Lewandowskiego podzielona jest na siedem rozdziałów, każdy z nich wyjaśnia inne kwestie. Rozdział pierwszy można potraktować jako wprowadze-

nie do świata idei, utopii i dystopii. Poruszone zostaje także zagadnienie różnic pomiędzy powieścią graficzną a komiksem. Autor kieruje uwagę czytelnika na powiązania pomiędzy kulturą popularną i polityką.

W kolejnym rozdziale W. Lewandowski dokonuje analizy historycznej komiksu brytyjskiego, przybliża kwestię zależności między komiksem i polityką oraz przedstawia nowe pole badawcze dla nauk politycznych. Powieści graficzne są dość młodym medium, dlatego też ilość politologicznych prac badawczych na polskim rynku wydawniczym, skupiających się na tego rodzaju dziełach, jest znikoma. Większość z nich pochodzi z krajów anglosaskich, gdzie komiksy cieszą się największą popularnością. Świadczyć może o tym bogata bibliografia anglojęzyczna wykorzystana przez autora.

W rozdziale trzecim zostaje zaprezentowana treść powieści *V jak Vendetta*. Autor przedstawia nam sylwetki twórców i głównego bohatera, zagłębia się w opis powieści, a także wskazuje na różnice pomiędzy dziełem Moore'a i Lloyd'a a ekranizacją filmową. Różnice tutaj są znaczące: w adaptacji filmowej wydarzenia rozgrywają się w czasach współczesnych, w dobie walki z terroryzmem. Główny bohater stawia sobie za cel walkę z inwigilacją i totalitaryzmem oraz obronę demokracji. W powieści graficznej przedstawia się to zupełnie inaczej. Fabuła osadzona jest w dystopijnej przyszłości, gdzie dochodzi

¹ Mgr Christopher Colwill, doktorant, Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, e-mail: ch.colwill@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-3146-3513.

do starcia pomiędzy ideami politycznymi: anarchizm zwalcza faszyzm.

Dla ostatnich czterech rozdziałów pozwolę sobie dokonać streszczenia łącznego. Na przedstawienie dwóch omawianych ideologii W. Lewandowski poświęcił dwa osobne rozdziały. Przytacza on w nich zasadnicze założenia, wspomina o głównych myślicielach obu idei oraz w sposób zrozumiały tłumaczy czytelnikowi, jak zostały one ujęte w powieści. W kolejnych dwóch rozdziałach czytelnik dowie się czym jest bunt, sprzeciw, terror polityczny, dominacja, oraz przeczyta krótką rozprawę autora na temat moralnych aspektów tyranobójstwa i pozna historię maski, którą przyodziewa główny bohater *V jak Vendetta*. Omówiona zostaje także wizja Nowego Wyzwolonego Człowieka. Niech potencjalny czytelnik sam odkryje znaczenie tejsze.

Praca W. Lewandowskiego jest nie tylko innowacyjnym ujęciem w badaniach nad przekazem politycznym, ale także ułatwia nowemu czytelnikowi powieści graficznej zrozumienie motywacji autorów dla stworzenia nowatorskiego dzieła. W. Lewandowski w pełni przedstawia kontekst polityczny, opisuje wydarzenia, które miały miejsce w Wielkiej Brytanii w latach 80. XX w. Warto w tym miejscu podkreślić, że *V jak Vendetta* powstała w okresie, w którym na Wyspach Brytyjskich doszło do wielkich przemian gospodarczo-społecznych. Premierem została Margaret Thatcher; nie tylko w Anglii, ale także na świecie, dominującą rolę zaczęła odgrywać doktryna neoliberalizmu, znacznie pogorszyła się sytuacja klasy pracującej, co stanowi bodziec dla licznych strajków i protestów społecznych². W. Lewandowski,

jako współzałożyciel i sekretarz Grupy Badawczej Brytyjskich Studiów Społeczno-Politycznych *Britannia*, wielokrotnie nawiązuje do tych tematów w swojej pracy, dowodząc tym samym, że jest nie tylko specjalistą w dziedzinie ideologii politycznych, ale także znawcą kultury i współczesnej historii Wielkiej Brytanii.

W publikacji nie brakuje także odniesień do wydarzeń z przeszłości, które miały miejsce w Europie XX w., gdy do głosu zaczęły dochodzić poglądy o charakterze totalitarnym i autorytarnym. W. Lewandowski niejednokrotnie stwierdza, że wypadki te miały bardzo duży wpływ na powstanie przeróżnych komiksów, zwłaszcza amerykańskich, w których dobro zawsze zwalcza zło. Jednak tylko Moore i Lloyd stworzyli powieść, która w znacznym stopniu różni się od innych, powołali do życia nowy gatunek superbohatera – odzianego w maskę, kierującego się ideologią polityczną, podejmującego różne działania, by wyzwolić obywateli Anglii spod faszystowskiej dominacji.

Jedną z niewątpliwych zalet publikacji jest sposób, w jaki autor wyjaśnia czytelnikowi ukrytą symbolikę i jej znaczenia, gdyż symboli w powieści jest wiele. Jednym z głównych jest oczywiście maska głównego bohatera o pseudonimie V, stanowiąca artystyczny szkic twarzy Guy'a Fawkes'a. Znak graficzny V jest z kolei odwróconą literą A, będącą rozpoznawalną sygnaturą anarchistów. Sama nazwa partii faszystowskiej (*Norsefire*) także ma swoje znaczenie i odnosi się do mitycznych wierzeń nazistów.

Publikacje o ideologiach zawsze wymagają od autora zachowania pewnego

² Należy także wspomnieć, że oprócz wymienionych kryzysów, w tym samym czasie na sąsiadującej wyspie toczył się konflikt

zbrojny o charakterze narodowościowo-religijnym i narodowo-wyzwoleńczym. Mowa tu o trzydziestoletnim konflikcie w Irlandii Północnej.

dystansu, by móc odpowiednio je wyjaśnić. Nie można pozwolić sobie na wyróżnianie czy też okazywanie jednostronnej sympatii, gdyż nie byłaby to wtedy rozprawa o ideach politycznych, a jednostronny traktat ideologiczny. Chociaż dzieło A. Moore'a uznawane jest za swoisty rodzaj protestu politycznego, W. Lewandowski potrafił zachować odpowiednią równowagę w swoim opisie oraz w wyjaśnianiu, zwłaszcza w dwóch rozdziałach poświęconych anarchizmowi i faszyzmowi. Czytelnik nie znajdzie w monografii ideologicznego uwielbienia, a spotka się z naukową analizą i interpretacją dzieła graficznego. Dlatego też uważam, że książka ta będzie idealną pozycją dla osób zafascynowanych ideologiami politycznymi. Jest ona godna polecenia zarówno dla studentów nauk o polityce, jak i filozofii, socjologii, kulturoznawstwa i wszelkich innych nauk humanistycznych.

W. Lewandowski podsuwa także interesujący kierunek w obszarze badań nad polityką. Zaprasza on nie tylko do odkrywania przekazu ukrytego w powie-

ści graficznej *V jak Vendetta*, ale także do głębszej analizy innych dzieł kultury popularnej pod kątem treści ideologicznych. Sama monografia jest bardzo dobrą podstawą do dalszych dyskusji i rozważań nad światem ideologii politycznych, debat nad utopią i dystopią, rozważań nad terroryzmem i terrorem politycznym, nad buntem politycznym czy też nad wolnością, równością oraz solidarnością.

Myślę, że czytelnik sięgający po tę pozycję znajdzie w niej coś, co niewątpliwie uzna za interesujące i przydatne. W tym miejscu chciałbym także polecić osobom zainteresowanym inne publikacje W. Lewandowskiego, które mogą posłużyć jako dobre źródło poszerzania wiedzy, a są to: *Wolność i samotność. Myśl społeczno-polityczna amerykańskiego transcendentizmu* oraz *Kto ma się bać? Władza polityczna i sprzeciw wobec niej w filmie „V jak Vendetta”*.

■ Christopher Colwill